

Izborni sistem

- 1. Stvaranje izbornih jedinica treba da uzme u obzir bilo koju od aktuelnih podela na regione (koje se koriste u različitim oblicima od strane različitih institucija) kako bi se pobeglo od osnivanja skupštinske komisije za utvrđivanje granica izbornih jedinica, u kom slučaju se podela na izborne jedinice može izvršiti na osnovu partijskih nagodbi a sam proces može da se oduži.**

Rezolucija Skupštine Kosova koja daje mandat za osnivanje Izborne komisije za reformu izbornog sistema, na jedan ili drugi način, obavezuje na stvaranje izbornih jedinica na Kosovu. Takođe, većina političkih stranaka i drugih aktera uključenih u proces složila da se isto i desi. Bez obzira na isto, način podele na izborne jedinice i njihov broj još uvek predstavljaju pitanja koja su predmet diskusije.

Imajući u vidu da ne postoje tačni podaci o tome koliko stanovnika živi gde, bilo kakva organizacija izbornih jedinica ne može biti u suprotnosti sa opštinskim granicama. Na najvišem regionalnom nivou, proces podele na izborne jedinice treba da bude održiv i zaštićen od partijskih nagodbi. U slučaju da se odluči da se ne uzmu u obzir aktuelne regionalne podele, možemo naići na odugovlačenje procesa, ideje koje se ne mogu realizovati u tehničkom smislu i politizaciju podela po partijskim kriterijumima. Kao primeri regiona, Kosovo ima nekoliko postojećih podela na jedinice koje variraju od pet jedinica (prema okružnim sudovima), na šest jedinica (prema MUP-u), pa sve do sedam jedinica (prema Zavodu za statistiku, pozivnim telefonskim brojevima, sedam lokaliteta sa statusom grada i prema nekoliko drugih ministarstava). Neki od razloga za stvaranje izbornih jedinica istaknuti u Forumu slede: bolja zastupljenost celog Kosova u Skupštini; ojačavanje veze između jednog izabranog predstavnika i biračkog tela; slabljenje partijske hijerarhije i podsticanje demokratizacije stranaka.

- 2. Kosovo treba da ima sedam (7) izbornih jedinica (na osnovu sedam gradova i izbornih jedinica koje se koriste od strane Zavoda za statistiku Kosova i prema pozivnim telefonskim brojevima).**

Forum Reforma razmotrio je nekoliko opcija za podelu Kosova na izborne jedinice. Među opcijama razmotrenim od strane Foruma Reforma bile su podela Kosova na 5,6,7,8,26 i 37 izbornih jedinica, uzimajući u obzir i opcije koje su razmotrene od strane drugih aktera uključenih u proces. Na osnovu diskusija vođenih u Forumu, opcija sa sedam (7) izbornih jedinica proizašla je kao najuravnoteženija opcija među drugim opcijama koje su diskutovane. Ova opcija (a) stvara najbolju ravnotežu između malih izbornih jedinica i 1 izborne jedinice, i (b) odgovara najčešćoj regionalnoj organizaciji na Kosovu. Takođe, činjenica da Kosovo ima sedam glavnih gradova koji imaju svoje opštine u njihovom regionu, te samim tim podela na sedam izbornih jedinica ne bi ostavila dva velika grada u jednoj izornoj jedinici. Predlog za 5 izbornih jedinica ostavio bi Uroševac (opština koja je treća po redu kada govorimo o broju stanovnika prema popisu sprovedenom 2011. godine) pod okriljem regiona Gnjilana, dok bi Đakovica

(opština pod istim imenom kao i Peć i veća od Gnjilana) ostala u regionu Peći. Opciji od 7 izbornih jedinica suprostavio bi se samo jedan deo Mališeva koji preferira da ostane u istoj izbornoj jedinici sa Prizrenom i posledično se smatra jednom od najprihvatljivijih opcija.

3. Podela poslaničkih mesta treba biti izvršena po modelu 70/30 (70 mesta u 7 izbornih jedinica i 30 kompenzacijskih mesta na nivou zemlje) kako bi se očuvala kvota zastupljenosti polova i kako bi se očuvala krajnja proporcionalnost

Dva od načela Foruma Reforma jesu očuvanje krajnje proporcionalnog sistema na nivou zemlje i očuvanje kvote zastupljenosti polova. Podela 100 mesta (ne računajući 20 zagarantovanih mesta) putem izbornih jedinica ne ostavlja mesta iz kojih se može nadoknaditi proporcionalnost i rodna zastupljenost. Kada bismo primenili podelu na 7 izbornih jedinica bez kompenzacijskih mesta, za posledicu bismo imali 5 mesta više za najveću političku stranku na račun manjih stranaka. Shodno tome, neophodno je dodeljivanje 30 kompenzacijskih mesta. Ista bi bila preraspodeljena kandidatima sa najvećim brojem glasova po redu i u cilju ispunjavanja kvote zastupljenosti polova koja može i da ne bude ispunjena samo putem izbornih jedinica.

4. Očuvati otvorene liste ali po modelu jedan glas – jedan kandidat.

Najveći protiv argumenat protiv otvorenih lista jeste da istima postoji mogućnost manipulacije u okviru političkih subjekata. Međutim, poznato je da građani podržavaju otvorene liste i da im se dopada mogućnost glasanja po njihovom izboru a ne po izboru stranke koju preferiraju. Stoga, kako bismo očuvali otvorene liste i istovremeno sprečili mogućnost krađe između partijskih kandidata, preporučujemo da novi izborni sistem usvoji model sa 'jednim glasom' gde bi liste bile otvorene ali bi birač imao mogućnost izbora za samo jednog kandidata njegove omiljene stranke. Takođe, birač ne bi imao mogućnost da glasa samo za stranku ostavljajući praznim ime kandidata zato što upravo ovo predstavlja mogućnost za javljanje prekršaja.

5. Glasački listići treba da imaju imena a ne brojeve.

Još jedna prednost stvaranja izbornih jedinica jeste to da pojednostavljuje izborni proces smanjujući broj kandidata koji treba da budu izabrani po izbornim jedinicama, dakle samo kandidati iz date izborne jedinice, i na ovaj način olakšava pronalaženje kandidata na glasačkom listiću. Ovo bi uticalo na smanjenje broja nevažećih i oštećenih glasačkih listića usled komplikacija izbornog procesa. U sadašnjem sistemu, na svakom glasačkom listiću nalazi se 110 brojeva, osim imena stranaka koje se kandiduju na nivou celog Kosova i birač treba da pronade broj svog preferencijalnog kandidata iz brošure koja ima puno stranica i koja mu se daje. Stvaranje nekoliko izbornih jedinica, omogućilo bi ubacivanje imena svih kandidata stranaka koje se kandiduju na glasačkom listiću u dužini od jedne stranice, iako bi u nekim većim izbornim jedinicama kao što je Priština, glasački listić trebalo da bude u formatu većem od formata A3.

Sa druge strane, kada bismo imali sistem 70/30 gde samo 70 mesta proizilazi iz izbornih jedinica, onda bi u izbornoj jedinici Prištine sa 18 mogućih mesta, veličina glasačkog listića sa svim imenima kandidata bila formata A3, što se za glasački listić i ne smatra tako velikim.

6. Cenzus sniziti na 3% na nivou zemlje i da ne važi za nezavisne kandidate i subjekte iz reda manjinskih zajednica.

Aktuelni cenzus od 5% veoma je visok za nekolicinu stranaka koje nemaju veliko biračko telo ali imaju istinske programe i jasne ideologije. Politička scena na Kosovu nije konsolidovana koliko treba i stoga treba očuvati cenzus koji omogućava ulazak novih alternativa u cilju osvežavanja sistema i uvećavanja pluralnosti mišljenja. Međutim, i prirodni cenzus na nivou zemlje ili veoma mali cenzus može doneti sa sobom partije koje sklapaju koalicije i potencijalno bi uticao na ne toliko stabilnu koaliciju. Stoga, cenzus treba da iznosi 3% na nivou zemlje a u izbornim jedinicama treba da ostane prirodni cenzus koji varira od jedinice do jedinice.

Prirodni cenzus u izbornim jedinicama i ovako je viši od 3% i može ostaviti puno subjekata van izborne trke. Cenzus na nacionalnom nivou od 3% realno bi važio kako bi se postigla sveobuhvatna zastupljenost jednog subjekta na nivou zemlje i imao bi svoj efekat preraspodelom 30 kompenzacijskih mesta.

7. Političkom subjektu koji prođe cenzus jedne izborne jedinice i dobije jedno mesto ili više, treba dozvoliti da dobije mesto u Skupštini iako ne prođe cenzus na nivou zemlje.

Bilo bi nepravedno da se političkom subjektu koji dobije dovoljan broj glasova da prođe cenzus u jednoj izornoj jedinici (koji je viši nego na nivou zemlje) ne da osvojeno mesto u datoj izornoj jedinici, zbog činjenice da možda nije prešao predloženi cenzus od 3% na nivou zemlje. Stoga, subjektu koji osvoji mesto u izornoj jedinici ne bi trebalo oduzeti dato mesto zbog nacionalnog cenzusa. Da smo na izborima iz 2010. godine imali izborne jedinice, stranka FER prošla bi prirodni cenzus izborne jedinice Priština i na ovaj način bi osvojila jedno mesto u ovoj izornoj jedinici, ali usled ne prolaženja cenzusa na nivou zemlje, ova stranka bi izgubila ovo mesto. Stoga, nepravedno je u izbornom sistemu sa više izbornih jedinica da, ukoliko stranka uspe da prođe cenzus izborne jedinice koji je viši od onog na nivou zemlje (u izornoj jedinici Prištine iznosio bi 5.8%) ne dobije to mesto koje su joj poverili birači regiona Prištine u ovom slučaju.

8. Imena kandidata subjekata iz reda manjinskih zajednica mogu figurirati u više od jedne izborne jedinice. Međunarodna je praksa da se glasovi manjina ne dele, odakle proizilazi predlog da se dozvoli kandidatima manjinskih subjekata da figuriraju u do tri izborne jedinice